

This is a self-archived version of the original publication.

The self-archived version is a publisher's pdf of the original publication.

To cite this, use the original publication:

Fallenius, H. et al. 2022. Ikä- ja muistiystävällinen Turku on hyvä kaikille asukkaille.

Talk-verkkolehti, Hyve / Health and Well-being 6.3.2022.

Link to the original publication: <https://talk.turkuamk.fi/blog/2022/03/06/ika-ja-muistiystavallinen-turku-on-hyva-kaikille-asukkaille/>

All material supplied via Turku UAS self-archived publications collection in Theseus repository is protected by copyright laws. Use of all or part of any of the repository collections is permitted only for personal non-commercial, research or educational purposes in digital and print form. You must obtain permission for any other use.

Ikä- ja muistiystävällinen Turku on hyvä

kaikille asukkaille

06.03.2022

Kirjoittajat

Heidi Fallenius YAMK-opiskelija, gerontologinen asiantuntijuus, Turun ammattikorkeakoulu
Laura Levomäki YAMK-opiskelija, gerontologinen asiantuntijuus, Turun ammattikorkeakoulu
Marja Sederholm YAMK-opiskelija, gerontologinen asiantuntijuus, Turun ammattikorkeakoulu
Sini Eloranta TtT, dosentti, yliopettaja, Turun ammattikorkeakoulu
Anne Merta Lehtori, koulutusvastaava, Turun ammattikorkeakoulu

Maailman terveysjärjestö WHO:n The Global Network for Age-friendly Cities and Communities -verkosto syntyi vuonna 2010 kaupunkien ikäystävällisyyden kehittämiseksi maailmanlaajuisesti. Turku liittyi tähän verkostoon vuonna 2019.

Väestön ikääntyminen on kansainvälinen trendi. Ikääntyneiden väestöryhmän kasvaessa on tärkeää kiinnittää huomiota asuinympäristön ikä- ja muistiystävällisyyteen. Kansainvälisesti ympäristöjen ikäystävällisyyden kehittämistä on vienyt eteenpäin Maailman terveysjärjestö WHO. Alzheimer's Disease International on muistiystävällisyyden kansainvälinen kehittäjäorganisaatio.

WHO:n teemat tukevat asuinympäristöjen kehittämistä

Ikä- ja muistiystävällinen asuinympäristö huomioi iäkkäiden ihmisten tarpeet ja voimavarat ja mahdollistaa osallisuuden. Tällainen asuinympäristö on viihtyisä, yhteisöllinen ja turvallinen kaikenikäisille asukkaille.

Ikäystävällisyyttä edistävien toimien lähtökohtana ja arvioinnissa hyödynnetään laajalti WHO:n määrittelemää kahdeksan teemaa ikäystävällisyyden kehittämiseksi. Teema-alueiden mukaan on kehitetty myös ikäystävällisten kaupunkien tarkistuslista työkaluksi kaupunkien toiminnan arviointiin ja kehittämisen kartoitukseen.

Kehittämistyötä ohjaavat ohjelmat ja suositukset

Väestön ikääntymisestä seuraavaan yhteiskunnalliseen muutokseen varautumiseksi on laadittu poikkihallinnollisena yhteistyönä Ikäohjelma 2030. Ikäohjelman yhtenä vaikuttavuustavoitteena on asumisen ja asuinympäristöjen ikäystävällisyys.

Pääministeri Sanna Marinin hallitusohjelma lupaa politiikan uudistamista. Lupaus sukupolvien välisestä oikeudenmukaisuudesta sisältää halun taata kaikille arvokas vanhuus, jossa kukaan ei jää yksin.

Ikäohjelman keskeiset aihealueet ovat yhtenevät Sosiaali- ja terveysministeriön ja Suomen Kuntaliiton laatusuosituksen kanssa. Laatusuositus hyvän ikääntymisen turvaamiseksi ja palvelujen parantamiseksi 2020–2023 tukee hallitusohjelman linjauksia. Laatusuosituksessa ehdotetut toimet pohjustavat kehittämistyötä tavoiteltaessa ikäystävällistä yhteiskuntaa.

Hallitusohjelman mukainen Ympäristöministeriön käynnistämä kolmivuotinen Ikääntyneiden asumisen toimenpideohjelma tavoittelee ikääntyneiden asumisolojen parantamista. Ohjelma tukee ikääntyneitä ja kuntia asumisen ennakoinnissa ja varautumisessa sekä ikäystävällisten ympäristöjen kehittämisessä. Yhtenä tavoitteena on asumisvaihtoehtojen tarjonnan edistäminen.

Turun kaupunkistrategian 2029 tavoitteet koskevat kaikkia kaupungin asukkaita

Strategia- ja ohjelmatyö on Turun kaupunkikonsernin johtamisen ja ohjauksen perustana. Turku on sitoutunut toimintalupauksiin, jotka on laadittu tärkeäksi koettujen arvojen pohjalta. Toimintalupausten kolme teemaa ovat asukas- ja asiakaslähtöisyys, vastuullisuus ja suvaitsevaisuus sekä uudistuminen ja yhteistyö.

Teräsrautelan puiston ympäri kiertää valaistu, ikäihmisille sopiva kävelytie. Kuva: Marja Sederholm

Kaupunkistrategiaa täydentävien ohjelmien yksi pääteemoista on Rakentuva Turku ja ympäristö. Asuntoalueiden suunnittelussa otetaan huomioon väestön nopea ikääntyminen ja tuetaan ikääntyneiden mahdollisuutta asua kotona. Tavoitteena on tarjota ikääntyvän väestön tarpeisiin vastaavia monipuolista ja kohtuuhintaista asumista.

Ikärakenteen muutos lisää palvelujen tarvetta

Turun laajaan hyvinvointikertomukseen 2020 on määritelty hyvinvoinnin kannalta neljä keskeistä haastetta. Niistä yksi on ikärakenteen muutos. Vuoteen 2040 mennessä yli 65-vuotiaita on Turussa viidennes enemmän kuin 2022.

Palvelujen tarve muuttuu ja kasvaa voimakkaasti. Tarvetta on ikäihmisten palveluja koordinoivalle poikkihallinnolliselle rakenteelle. Päätöksenteon toivotaan korostavan ikärakenteen muutokseen liittyviä strategisia tavoitteita.

Esteetön kaupunkiympäristö on turvallinen

Kaatumisista ja putoamisista johtuvia hoitajaksoja on Turussa enemmän kuin Suomen kaupungeissa keskimäärin. Kaatumisia voidaan kuitenkin ennaltaehkäistä. Turussa noin seitsemälläkymmenellä prosentilla ikäihmisistä on lähin päivittäistavarakauppa saavutettavissa kävellen enintään puolen kilometrin etäisyydellä. Samasta ikäluokasta kahdeksankymmentä prosenttia pystyy kävelemään puolen kilometrin matkan ilman suuria vaikeuksia. Asukkaiden hyvinvointia ja terveyttä tukee eheä kaupunkirakenne.

Esteettömyys liitetään usein liikkumiseen, mutta myös turvattomuus on este.

Turun kaupunkisuunnittelujohtaja Timo Hintsasen mukaan ikäystävällinen näkökulma palvelee kaikenikäisiä asukkaita. Hänen mukaansa kaupunkiympäristön suunnittelussa esteettömyys tulisi olla itsestäänselvyys kaikissa tehdyissä ratkaisuissa. -Esteettömyys liitetään usein liikkumiseen, mutta myös turvattomuus on este. Turvattomuuteen on yhtenä ratkaisuna asumisen yhteisöllisyys.

Hintsanen on monipuolisen kaupunkirakenteen kannalla. Hänen mukaansa erillisten seniorikaupunkiosien rakentamista tulisi välttää. -Ikäihmiset seuraavat mielellään kotinsa ikkunasta pihalla leikkiviä lapsia, liikkuvia ihmisiä ja muuta kaupunkielämää kokien olevansa osa sitä.

Yhteisöllinen asuminen on yksi vastaus ikäihmisten kokemaan yksinäisyyteen

Uusia lähiöitä ei juurikaan rakenneta Turkuun vaan kaupunki tiivistyy kaupunkisuunnittelujohtaja Timo Hintsasen mukaan. Tiivistyminen helpottaa liikkumisen ja lähipalveluiden järjestämistä sekä edistää yhteisöllisyyttä. Haasteena on viihtyvyyden toteutuminen.

Ikäihmisten asumisen hyvänä ratkaisuna voidaan nähdä välimuotoinen asumisen malli. Se tuo toivottua kodinomaisuutta ja yhteisöllisyyttä. Ulkopuolista apuakin on helpompi saada.

Karinaranta sijaitsee Turun Hirvensalossa meren rannalla. Kuva: Marja Sederholm

Turun kaupungin ensimmäinen välimuotoisen asumisen kohde Karinaranta sijaitsee Hirvensalossa. Se on 14 asunnon pienkerrostalo, jossa asukkaat ovat vuokranneet asuntonsa Lounais-Suomen Syöpäyhdistykseltä. Ensimmäiset asukkaat muuttivat Karinarantaan vuonna 2021. Asunnot ovat esteettömiä ja lisäksi asukkailla on käytössä yhteisiä tiloja niin sisällä kuin ulkona.

Vanhusneuvosto on tärkeä vaikuttaja

Ikääntynyttä väestöä koskevissa asioissa merkittävä vaikuttaja on vanhusneuvosto. Kunnan tulee asettaa vanhusneuvosto varmistamaan ikääntyneen väestön osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksia kuntalain (410/2015) mukaisesti. Kunnan tehtävänä on huolehtia sen toimintaedellytyksistä. Vanhusneuvosto vaikuttaa ikääntyneen väestön tarvitsemien palveluiden suunnitteluun, valmisteluun, arviointiin ja seurantaan kunnan eri toimialoilla.

Turun vanhusneuvoston puheenjohtajana toimineella Ulla-Maija Vierimaalla on vankka kokemus ikäihmisten asioista. Hänen mukaansa Turun kaupunkisuunnittelu ei ole aiemmin ollut kovin ikäihmislähtöistä, mutta tilanne on parantunut.

-Jo laki sanoo, että kulkutiedon, katujen ynnä muiden tulee olla esteettömiä. Myös julkisiin rakennuksiin täytyy päästä esteettömästi. Nämä asiat on nykyään paremmin otettu huomioon, koska rakennuslaki sitä edellyttää.

Ympäristön esteettömyyttä kehitetään yhteistyönä

Vanhusneuvosto pyrkii vaikuttamaan siihen, että kaupungin suunnittelu on ikäihmislähtöistä nyt ja tulevaisuudessa. Vanhusneuvostolta pyydetään lausuntoja suuremmista kaavakokonaisuuksista.

-Esteettömyyttä tulee noudattaa rakennuslain mukaan kaikessa suunnittelussa ja rakentamisessa. Jos vanhusneuvostoon saadaan tieto jostakin ongelmasta, viedään tieto eteenpäin viranomaisille asian korjaamiseksi. Tällä tavalla ympäristö on vähitellen tullut entistä esteettömämmäksi.

Hyvä esimerkki on Runosmäki-pilotti. Ikäihmisten kanssa käydään yhteisiä keskusteluja, jotta aluetta voidaan suunnitella mahdollisimman esteettömäksi. Alueelle tehdään muistiystävällisiä kävelyreittejä. Niin Runosmäessä kuin muuallakin Turussa penkkejä asetetaan terveysasemien ja julkisten rakennusten läheisyyteen sekä varmistetaan esteetön kulkeminen rakennuksiin.

Turun joukkoliikenne panostaa ikäystävällisyyteen

Turun joukkoliikenne on hoitanut asiat hyvin ikäihmisten näkökulmasta. Vanhusneuvoston intensiivisen työn tuloksena Turussa on nyt mahdollista päästä rollaattorin tuella liikkuvana ilmaiseksi Fölin busseihin arkisin klo 9–13 välisenä aikana. Lisäksi Turussa on aloitettu Föli-kaveritoiminta, jossa vapaaehtoiset auttavat ikäihmisiä liikkumaan busseissa ja eri bussireiteillä.

Palvelulinjan bussipysäkki Turun kaupunginsairaalan pääsisäänkäynnin edustalla. Kuva: Laura Levomäki

Turussa on ikäihmisiä varten kolme palvelulinjaa, joissa otetaan eritoten huomioon ikäihmisten liikkumis- ja toimintakyky. Bussit lähtevät hitaammin liikkeelle ja ottavat pysähtyessään huomioon hitaammin liikkuvat ikäihmiset. Palvelulinjojen reitit kulkevat esimerkiksi terveysasemien, kirjaston ja erilaisten julkisten rakennusten kautta.

Asuin ympäristön kehittäminen ikä- ja muistiystävälliseksi on kaikkien etu

Vanhusneuvosto vaikuttaa erityisesti asuin ympäristön turvallisuuteen ikäihmisten näkökulmasta. Turvalliseen liikkumiseen vaikuttaa esteettömyyden ja talvella liukkaiden katujen hiekoituksen lisäksi erityisesti hyvä valaistus. Vanhusneuvoston puheenjohtaja Ulla-

Maija Vierimaa nostaa esille myös kylttien paremman näkyvyyden sekä tiemerkinntöjen selkeyden, jotta heikommallakin näkökyvyllä merkinnät voi nähdä hyvin.

Hyvän ja terveellisen ympäristön pitäisi olla aina myös ikä- ja muistiystävällinen.

Turussa on kehitettävääkin ikä- ja muistiystävällisestä ympäristöstä puhuttaessa. -Olemme sanoneet, että ikä- ja muistiystävällinen ympäristö on hyvä vanhuksille, mutta ennen kaikkea se on hyvä kaikille. Hyvän ja terveellisen ympäristön pitäisi olla aina myös ikä- ja muistiystävällinen. Ympäristön pitää tukea ikäihmisten liikkumista ja aisteja paremmin, kuin mitä se tekee tällä hetkellä.

Vanhusneuvoston aloitteesta on Turussa edelleen käytössä monia hyviä ja tärkeitä asioita. Yksi näistä on yli 70-vuotiaille ilmaiseksi jaettavat liukuesteet kenkiin. Näin voidaan vaikuttaa kaatumisriskiin talviolosuhteissa liikuttaessa.

Vanhusneuvosto on lausunut myös Turun kauppatorin uudistamisesta. Torille valmistuvista paviljongeista yhteen on tulossa perhe- ja seniorikahvila, jonka tarkoitus on lisätä yhteisöllisyyttä.

Ikäystävällisyys ja esteettömyys on muistettava lähiöiden kehittämisessä

Turkulaisista noin kaksi kolmasosaa asuu kerrostalolähiöissä. Uudisrakentamisen lisäksi vanhojen lähiöiden kehittäminen on merkittävä osa tasa-arvoista kaupunki- ja strategista johtamista. Lähiöiden kehittämistyössä korostuvat asukkaiden tarpeiden ja alueiden erityispiirteiden huomioon ottaminen.

Turun lähiövisio on alueiden asukkaiden, eri toimijoiden ja kaupungin yhteistyötä. Tavoitteena on saavuttaa yhteinen näkemys ja tahtotila lähiöiden tulevaisuudesta ja niiden kehittämisestä sekä suunnitelma siitä, miten näkemys toteutetaan käytännössä.

Lähiöohjelma 2020–2022 on pääministeri Sanna Marinin hallitusohjelman mukaisesti valmisteltu kolmivuotinen, poikkihallinnollinen ohjelma, jonka tarkoituksena on kehittää Suomen suurimpien kaupunkien lähiöitä. Lähiöohjelmassa tavoitellaan poikkihallinnollisia toimia, joilla voitaisiin ehkäistä asuinalueiden eriytymistä eli segregaatiota; lisätä asukkaiden hyvinvointia ja osallisuutta; edistää asuinalueiden elinvoimaisuutta sekä turvata palveluiden ja asumisen hyvä taso.

Ikäystävällisyys ja esteettömyys tukevat asuinalueen toimivuutta

Lähiöiden fyysinen ja toiminnallinen ikäystävällisyys ja esteettömyys on nostettu yhdeksi lähiöohjelman 2020–2022 kehittämisteemaksi. Erilaiset asumisratkaisut, yhteisöllisyys ja yhteiset kokoontumistilat tukevat kaikkien alueen asukkaiden mahdollisuutta toimia ja osallistua omassa asuinympäristössä.

Lähiöohjelman 2020–2022 kehittämisteemat. Kuvio: Ympäristöministeriö 2020.

Lähiöiden kehittämisessä tulisi hyödyntää yhdistys- ja vapaaehtoistoiminnan tuomia mahdollisuuksia yhteisöllisyyden ja ikäystävällisyyden vahvistamisessa. Turusta lähiöohjelmassa 2020–2022 on mukana kolme hankekokonaisuutta: Elinvoimainen Pansio-Perno, Uudistuva kumppanuuksien Runosmäki ja Yhteisöllisesti kehittyvä Lauste.

Runosmäki on Turun ikääntynein lähiö

Turun pohjoispuolella sijaitseva Runosmäki on yksi Turun suurimmista lähiöistä. Asukkaita on noin seitsemän tuhatta, joista noin kolmasosa on ikäihmisiä. Asuinalue rakennettiin 1970–1980-luvuilla ja asuminen keskittyy pääosin kerrostaloihin. Alun perin asunnot suunniteltiin perheasunnoiksi. Väestörakenteen muututtua ja väestön vanhettua suurin osa asutokunnista on nykyään yhden hengen talouksia.

Runosmäessä sijaitsee Turun kaupungin ylläpitämä vanhuskeskus ja yksityinen muistisairaiden kodinomainen yhteisökoti Runoskylä. Tämän lisäksi alueella on Varsinais-Suomen Muistiyhdistyksen toimisto sekä sen Muistikuntoutus Tammikoti, joka tarjoaa kuntouttavaa päivätoimintaa turkulaisille muistisairaille.

Runosmäen aluekehityshanke toteutetaan yhteistyössä asukkaiden kanssa

Lähiöohjelmaan 2020–2022 liittyen Runosmäessä toteutetaan aluekehityshanke, jonka keskiössä on vanhan Runosmäen koulun tontille rakennettava uusi monitoimitalo, johon tulee tiloja koko alueen käyttöön. Näillä näkymin uuteen rakennukseen tulee kaupungin ylläpitämä päiväkotitila, neuvola/perhekeskus, kirjasto- ja nuorisotiloja sekä Turun ja Kaarinan seurakuntayhtymän tiloja.

Runosmäen aluekehityshankkeessa on otettu alueen asukkaita ja toimijoita mukaan kehittämistyöhön. Asukkaiden ja toimijoiden mukaan ottaminen on edistänyt ympäristön tarkastelua myös ikäihmisten näkökulmasta.

Hankkeessa on tarkoitus parantaa alueen esteettömyyttä ja turvallisuutta korjaamalla ajo- ja jalankulkuväylien yleisvalaistusta, pintoja sekä merkintöjä. Ympäristön viihtyisyyteen kiinnitetään huomiota esimerkiksi uusilla istutuksilla, senioripenkeillä ja kahdella uudella esteettömällä lämmitettävällä bussipysäkillä. Runosmäen vanhuskeskuksen ympäristöä kohennetaan ja lisätään ikäihmisille suunnattuja liikuntapaikkoja.

Kerrostalon pihalla Turun Runosmäessä on kaiteita helpottamassa kulkemista mäkisessä ympäristössä. Kuva: Marja Sederholm

Runosmäen aluekehityshankkeen aikana alueella pilotoidaan kaupungissa kehitettävää uutta toimintamallia, jonka ytimessä on digitalisaatio ja alueista kerättävä tieto. Lisäksi pilotoidaan Turun kaupungin uutta lähiövisiomallia.

Muistiyhdistyksen hankkeet tukevat muistisairaiden arkea

Väestön ikääntyessä yhä useamman naapurina asuu tulevaisuudessa muistisairas ikäihminen. Yleistä tietoisuutta muistisairauksista sekä ikäihmisten arjen ongelmista tulisi siksi olla helposti saatavilla.

Varsinais-Suomen Muistiyhdistyksellä on meneillään useita muistiystävälliseen ja turvalliseen asumiseen liittyviä hankkeita. Näistä esimerkkinä on Turvallisesti kotona -hanke 2016–2020 ja sen tuotoksena syntynyt Muistiystävällinen taloyhtiö -opas, joka sisältää paljon tietoa muistisairaana naapureille ja taloyhtiötoimijoille.

Turvallisesti kotona -hanke on jatkunut vuonna 2021 lisärahoituksen turvin. Hankkeen painopisteeksi on muuttunut muistisairaiden turvallisuuden vahvistuminen.

Sosiaalisten suhteiden tukeminen luo hyvinvointia

Turun kaupungin, Turun yliopiston ja Åbo Akademin yhteinen kaupunkitutkimusohjelma tarjoaa työkaluja päätöksentekoon. Ohjelman tutkimukset perustuvat Turun kaupunkistrategian kahteen ohjelmaan. Meneillään oleva kaupunkitutkimusohjelmaan kuuluva tutkimushanke tuottaa tietoa ikääntyvän kaupunkilaisen naapuriverkostoista.

Ikääntyneiden naapurisuhteita ja -verkostoja käsittelevien tutkimusten mukaan naapurit ovat tärkeä osa ikääntyneiden ihmisten sosiaalista elämää, sosiaalisia verkostoja ja tukiverkostoja. Ikääntyneet ovat eniten tekemisissä omanikäisten naapureiden kanssa, mutta toivovat sukupolvien välisiä suhteita ja kohtaamisia nuorempien naapureiden kanssa.

Sosiaaliset suhteet ovat tärkeä osa ikääntyneiden hyvinvointia. Turussa sosiaalisten suhteiden muodostumista ja ylläpitämistä tukevat muun muassa välimuotoisen asumisen malli, aluekehityshankkeet, kokoontumispaikat, keskustan Monitori, esteetön kaupunkiympäristö ja hyvät kulkuyhteydet. Fölin palvelulinjan kyydissä ikäihmiset pääsevät halutessaan vaikka ”tois pual jokke”.

Ikääntyneiden kokonaisvaltaista hyvinvointia edistää ikä- ja muistiystävällinen kaupunki, jossa uudistuminen toteutuu kansallisten ohjelmien, poikkihallinnollisen päätöksenteon, monipuolisen ja esteettömän kaupunkirakenteen, ikääntyneiden osallistamisen sekä tutkimusten ja hankkeiden avulla. Kaupungin vision mukaisesti Turussa niin ikäihmisten kuin muidenkin kaupunkilaisten on hyvä elää ja onnistua yhdessä.

Lähteet

Kuntalaki 10.4.2015/410. Voimaantulo 1.5.2015.

Saatavilla <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2015/20150410>

Rajaniemi, J. & Rappe, E. 2020. Ikäystävällisyyden edistäminen asuinalueilla ja taajamissa. Ympäristöministeriön julkaisuja 2020:2. Viitattu 18.11.2021. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-361-042-2>

Rappe, E.; Kotilainen, H.; Rajaniemi, H. & Topo, P. 2018. Muisti- ja ikäystävällinen asuminen ja asuinympäristö. Ympäristöopas. Ympäristöministeriö. Viitattu 18.11.2021. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-11-4806-4>

Rappe, E.; Rajaniemi, J. & Topo, P. 2020. Hyvä asuminen muistisairaana. Gerontologia 34(2). file:///C:/Users/Marja%20Sederholm/Downloads/84947-Artikkelin%20teksti-156645-1-10-20200519.pdf

Ruoppila, S. & Kalliomäki, H. Turun kaupunkitutkimusohjelma 2019–2023. Turun kaupunki, Turun yliopisto ja Åbo Akademi. https://www.turku.fi/sites/default/files/atoms/files/turun_kaupunkitutkimusohjelma_2019-2023_web.pdf

STM & Kuntaliitto 2020. Laatusuositus hyvän ikääntymisen turvaamiseksi ja palvelujen parantamiseksi 2020–2023: Tavoitteena ikäystävällinen Suomi. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2020:29. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-5457-1>

STM 2020. Kansallinen ikäohjelma vuoteen 2030. Tavoitteena ikäkyvykäs Suomi. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2020:31. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-6865-3>

Valtioneuvosto 2019. Pääministeri Sanna Marinin hallitusohjelma 10.12.2019. Osallistava ja osaava Suomi -sosiaalisesti, taloudellisesti ja ekologisesti kestävä yhteiskunta. Valtioneuvoston julkaisuja 2019:31. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-287-808-3>

Varjakoski, H. 2021. Ikääntyneiden naapurisuhteista ja -verkostoista. Gerontologia 2, 193–203.

Virnes, E. 2014. Vanhusneuvosto osallistuu ja vaikuttaa. Kuntaliiton julkaisusarja 4/2014. <https://www.kuntaliitto.fi/julkaisut/2014/1630-vanhusneuvosto-osallistuu-ja-vaikuttaa>

WHO 2007. Checklist of Essential Features of Age-friendly Cities. Viitattu 18.11.2021. https://www.who.int/ageing/publications/Age_friendly_cities_checklist.pdf

WHO. Age-friendly World. About the Global Network for Age-friendly Cities and Communities. Viitattu 18.11.2021. <https://extranet.who.int/agefriendlyworld/who-network/>

Ympäristöministeriö 2020. Ikääntyneiden asumisen toimenpideohjelma vuosille 2020–2022. Ikääntyneiden asuminen. Ympäristöministeriö. Viitattu 18.11.2021. <https://ym.fi/ikaantyneiden-asuminen>

Ympäristöministeriö 2020. Lähiöohjelma 2020–2022. Viitattu 18.11.2021. <https://ym.fi/lahioiden-kehittaminen>